

Doteraz je dohodnuté preradiť 200 veliteľov pracovnej služby. Žold väčší ako v domobrane. Pripravuje sa konfiškovanie rozhlasových aparátov. Akcia má byť zameraná proti účastníkom povstania a ich príslušníkom, ako aj proti Čechom a Maďarom. Úrad propagandy zvyšuje aktivitu. Na 16. 11. prednáška Estónca Bodisku „Duchovná jednota proti boľševizmu“, na 17. 11. v rámci slovensko-nemeckej spoločnosti prednáška sekčného šéfa Hoffmanna „Protinemecká propaganda nepriateľov“. Na podnet Úradu propagandy sa uskutoční zbierka knižných darov pre slovenských frontových vojakov. Sväz slovenských priemyselníkov sa dôverne obrátil na ministerstvo hospodárstva, aby vznieslo námietku proti prevozu slovenských priemyselných závodov do ríše, lebo tým by slovenské pracovné sily stratili pracovnú príležitosť a slovenský priemysel by bol ohrozený. V Banskej Bystrici zmizlo vcelku 732 miliónov Ks. Zápalkáreň v Banskej Bystrici znovu pracuje, výroba je normálna, odstránili nedostatok zápaliiek. V Žiline 15. 11. verejne obesili komisára banditov A. Sedláčka.

Dr. Witiska v. r.
SS obersturmbannführer

SÚA Praha. S 110-5-47/98. Odpis; strojopisný prepis. (Z nemčiny preložila HT.) — Čiastočne J. Tesař, „Dokumenty ke vzťahu mezi Slovenským národním povstáním a českými zeměmi“ v „Historie a vojenství“, 1964, príloha k čís. 3, s. 154.

549

1944, november 19. [Londýn.] — Komentár ministra čs. vlády J. Lichnera v čs. vysielaní britského rozhlasu k vzťahu Čechov a Slovákov v novom Československu a k výsledkom rokovaní delegácie SNR

Bratislavská propaganda sa raduje, že nemecká presila ocele a tankov, niekoľko elitných pancierových divízií zatlačila do hôr nadšených slovenských vlastencov a vojakov, ktorých hlavnou zbraňou neboli panciere lež srdce plné nadšenia, hlboké demokratické presvedčenie a túžba po slobode a voľnosti. Len pevné odhodlanie a viera v spravodlivú vec umožnila slovenským vlastencom odolávať po celé dva mesiace veľkej presile.

Obsadením Banskej Bystrice nemeckým vojskom nebol však likvidovaný boj a duch slovenského národa. Tento duch sa nenechal zlomiť po celých päť rokov vladárenia Hitlerových pomáhačov, nezlomili ho dnešné hrôzy a vraždenie nevinných ľudí, ktorých jediným hriechom bola vôľa žiť slobodným životom.

Tento nehynúci duch slovenského národa pretrvá všetky útrapy. Nemôžu ho zničiť. Snažia sa ho teda aspoň oslabiť zdiskreditovaním československej štátnej myšlienky v očiach slovenskej verejnosti. Vyhrabávajú z minulosti všetky možné i nemožné argumenty a chcú nahovoriť slovenskej verejnosti, že názory niektorých jednotlivcov o jednotnom národe československom v etnickom zmysle sú azda programom celého snaženia za obnovu Československej republiky.

Tu v zahraničí sme si však spoločne konštatovali, že pomer Čechov a Slovákov si určia slobodne a demokraticky volení zástupcovia oboch národov a to väčšina Slovákov a väčšina Čechov, takže je vylúčené majorizovanie početne slabších Slovákov. Toto bol a je hlavný program zahraničného boja v úprave pomeru Čechov a Slovákov. Zahraničný odboj pred zahájením svojho účinkovania dal medzinárodnému svetu podklad svojho uznania a vodítkom mu bola ústava, ktorá bola

846 výrazom Československej republiky s výhradou, že ústavu si zmení a prispôsobí novým potrebám sám ľud doma cestou svojich slobodne volených zástupcov a to zas väčšinou slovenskou a väčšinou českou.

V tomto duchu došlo potom k dohode, keď zavítala sem do Londýna trojčlenná delegácia Slovenskej národnej rady a priniesla memorandum jednomyselne prijaté všetkými členmi Slovenskej národnej rady, v ktorom sa dáva základ budúcemu pomeru Čechov, Slovákov a Podkarpatských Ukrajincov. V tomto memorande sa medzi iným hovorí doslovne: „Sme za Československú republiku ako samostatný a spoločný štát troch slovanských národov Čechov, Slovákov a Karpatských Ukrajincov na základe princípu rovného s rovným. Definitívne ústavo-právne usporiadanie Československej republiky uskutočnia legitímni zástupcovia týchto troch národov.“ Toto je vyjadrenie ľudí, ktorí stáli v čele domáceho odboja, ktorí znajú zmýšľanie a túžby slovenského národa, a preto musia byť každým nielen rešpektované, lež podľa týchto zásad sa má v budúcnosti vo všetkom postupovať. Ale zároveň je toto aj jasná odpoveď bratislavskej propagandy, ktorá by chcela strašiť tým, že sa vraj nechce uznať slovenský národ. Kompaktný národný celok nemožno uznať alebo neuznať. Ak sa tento celok cíti byť národom, zostáva národom, a preto, že Slováci sa cítia byť národom, toto právo im brať nikto nemôže. Ale i keď sa Slováci cítia byť národom, súčasne cítia, že im najbližší je národ český, s ktorým sa nielen rečou dorozumia, ale i duševne je im najbližší a s ním po tisícročnom otroctve si vytvorili svoj vlastný štát — Československú republiku. Tieto momenty pútajú oba národy, tak ako žiadne iné na svete, a preto spoločným dorozumením a rešpektovaním jeden druhého nielen môžu, ale i musia v ich životnom záujme kráčať spoločnou cestou a pod jednou strechou.

Delegácia Slovenskej národnej rady informovala kompetentných činiteľov nášho zahraničného boja, hlavne však prezidenta republiky, dr. Eduarda Beneša, a navzájom bola informovaná o tunajšej situácii. Táto výmena názorov a výmena informácií bola veľmi užitočná, lebo mnohé problémy zjednodušila a mnohé veci vyjasnila a uviedla na správnu kolaj.

Delegácia urobila hlboký dojem nielen v našom úzkom kruhu, ale i v širšej medzinárodnej verejnosti. Do našich kruhov priniesla jasnosť vnútorných problémov, ktoré sú pred nami a nad ktorými nemôžeme prejsť mlčky, ale musíme ich už dnes mať premyslené a jasne formulované. V medzinárodných kruhoch dávali najavo, že slovenský národ je za obnovenie Československej republiky, a odmietli akékoľvek iné kombinácie. Toto ich jasné stanovisko získalo im úctu a rešpekt každého, a preto mohli opustiť Anglicko v plnom povedomí, že vykonali tu kus dobrej a užitočnej práce. Patrí im za to naše uznanie a naša srdečná vďaka.

Delegácia Slovenskej národnej rady sa vracia cez Moskvu na oslobodené Slovensko, aby sa spolu s ostatnými členmi Slovenskej národnej rady ujala práce. Slovenská národná rada existuje ďalej a postupne oslobodzované územie víťazne postupujúcou ruskou armádou dostane do svojej správy a bude ho spravovať dľa svojho nariadenia číslo jedna, vydaného v Banskej Bystrici, podľa ktorého nad oslobodeným slovenským územím bude vykonávať vládnu a zákonodarnú moc až do zvolenia legitímnych zástupcov slovenského národa.¹ Toto bude vykonávať v plnom dorozumení a v koordinácii so zahraničnou vládou československou, ktorá skončí svoju funkciu tu v zahraničí a doma bude vytvorená vláda podľa prania zástupcov národa slovenského, českého a zástupcov Podkarpatskej Ukrajiny. V tejto novej vláde doma bude Slovenská národná rada zastúpená svojimi zástupcami a cestou nich se začlení do sústavy celoštátnej.

Z toho ale jasne vyplýva, že nikto nechce a ani nemôže nanútiť niečo národu

¹ Na Lichnerov rozhlasový komentár reagoval zaujímavou vládnou delegát F. Němec, ktorý bol t. č. na Zakarpatskej Ukrajine. Prostredníctvom veľvyslanca Fierlingera zaslal do Londýna nasledujúce vyjadrenie: „Žádám sdělení, zda projev Lichnera z 19. listopadu tlumočí hledisko vlády. V kladném případě žádám další direktivy. Mé hledisko vyjádřeno v kabelech z Banské Bystrice. Žádám brzkou odpověď.“ (AMZV Praha, depeše došlé, čís. 2839, Mos. 440, z Moskvy 25. 11. 1944.)

doma. Nám je jasné, že národ by si ani nič nanútiť nedal, a preto celý jeho budúci osud je v jeho rukách. 847

AÚD KSČ Praha. F. 38, a. j. 473/129—132. Záznam vysielania. Strojopisný prepis.

550

1944, november 23. [Slovensko.] — Ďalekopis štábu nemeckého veliteľa na Slovensku H. Höfleho nemeckému štátnemu ministrovi K. H. Frankovi v Prahe so žiadosťou o podporu pri pripravovanej akcii veliteľstva ochrannej zóny na západnom Slovensku proti partizánskej brigáde „Ján Žižka“.

Tajné!

Veliteľstvo ochrannej zóny pripravuje na 28. 11. veľkú akciu proti veľkej bande západne od Trenčína a vzápätí proti veľkej bande Jána Žižku. Žiadame o čo najsilnejšiu podporu silami zo susedného moravského priestoru na základe priamej dohody s veliteľom ochrannej zóny a o podriadenie týchto síl po dobu akcie.

Nemecký veliteľ na Slovensku odd. IA,
Greiner
SS obersturmbannführer.

SÚA Praha. A 110-5-47/65. Originál ďalekopisného záznamu. (Z nemčiny preložila HT.)

551

1944, november 24. [Londýn.] Depeša ministra dr. H. Ripku čs. konzulovi v New Yorku dr. Papánkovi s niektorými informáciami o otázkach týkajúcich sa Slovenského národného povstania.

Tajné!

Tobě a Hurbanovi. Dodatečně si uvědomuji, že naše cirkulárka o jednání se slovenskými delegáty¹ neodpověděla na všechny Tvoje dotazy z Tvé depeše 126.

1. Není vůbec pravda, že by bylo v naší vládě nedorozumění ohledně potrestání provinilců a o kompetenci Národních výborů. Přirozeně, protože jde o otázky velmi komplikované, trvalo delší dobu, než jsme se dohodli o konečných textacích, oba návrhy o retribuci a o Národních výborech však byly vládou schváleny již před několika nedělemi.

¹ Porovnaj dokument čís. 546 z 16. 11. 1964.